

## 9-dars. MA'LUMOTLARNI IMPORT VA EKSPORT QILISH

Access dasturining foydali xususiyatlaridan biri – bu unda ma'lumotlarni eksport va import qilish imkoniyatlarining mavjudligidir. Accessning import xususiyati orqali ma'lumotlar boshqa dasturlarda yaratilgan fayllardan yuklab olinadi. Eksport xususiyati orqali esa o'zidagi ma'lumotlarni boshqa dastur fayl formatida saqlaydi. Ma'lumotlar bazasiga kerakli ma'lumotlarni boshqa fayllardan yuklash ish samaradorligining oshishiga xizmat qiladi. Shuningdek, bazadagi ma'lumotlarning bir qismi turli fayl formatlarida saqlansa, keyinchalik ulardan boshqalar foydalanishi mumkin.

Microsoft Access dasturida ma'lumotlarni import va eksport qilish quyidagilar bilan amalga oshiriladi:

fayllardan:

Excel;

HTML;

XML;

matn (TXT yoki RTF fayl formatlaridan);

MBBTlardan:

Microsoft Access;

Microsoft SQL server;

Azure;

dBASE;

online servis xizmatlaridan:

SharePoint ma'lumotlarga xizmat ko'rsatish tizimi;

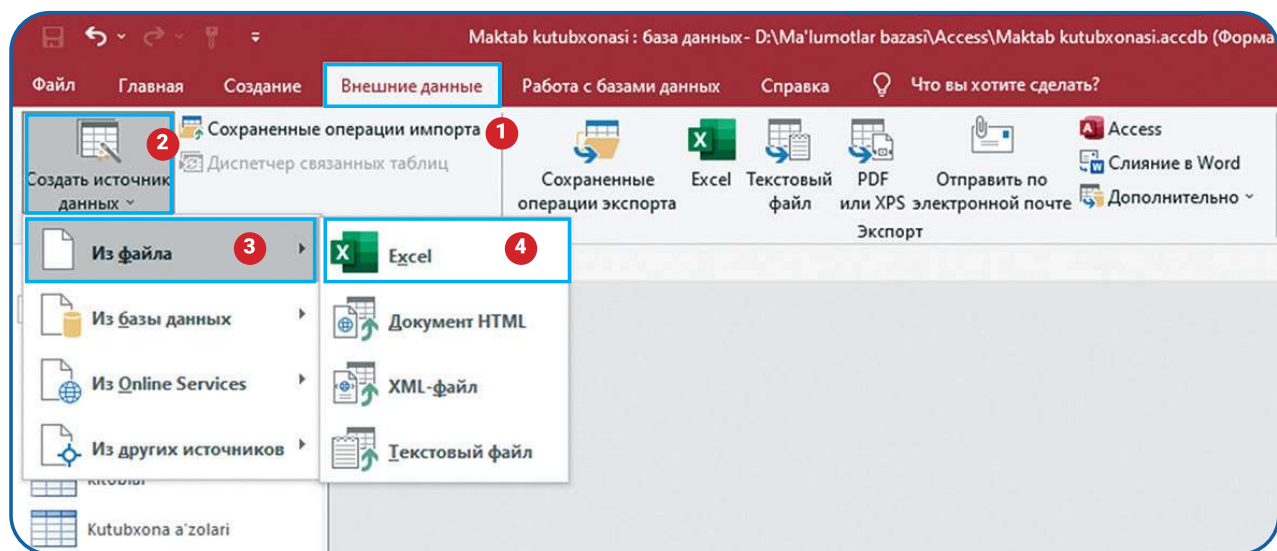
Microsoft Outlook elektron pochta tizimi.

## MA'LUMOTLARNI IMPORT VA EKSPORT QILISH

### MA'LUMOTLARNI IMPORT QILISH

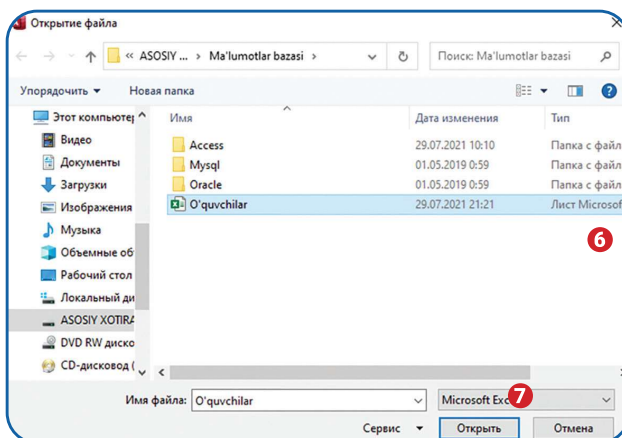
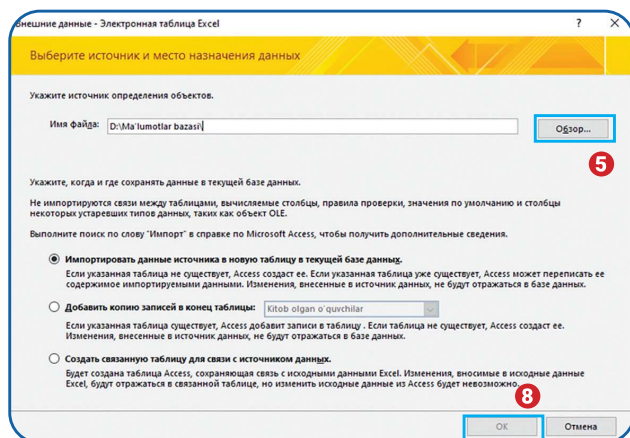
- Dastlab import qilinadigan fayl nomi va uning kompyuter xotirasida joylashgan o'rnini aniqlash lozim. Deylik, topshiriq "kompyuterning D: xotira manzilidagi "Ma'lumotlar bazasi" katalogidan "O'quvchilar.xlsx" jadvalidagi ma'lumotlarni import qilish" ko'rinishida bo'lsin.
- Quyida kompyuterning D: xotira manzilidagi "Ma'lumotlar bazasi" katalogida saqlangan "O'quvchilar.xlsx" jadvalini "Maktab kutubxonasi" nomli ma'lumotlar bazasiga import qilish jarayoni ko'rib chiqamiz:

- 1) Access dasturida "Maktab kutubxonasi" ma'lumotlar bazasi ishga tushiriladi;
- 2) "Внешние данные" panelidan **(1)** "Создать источник данных" uskunasi **0** tanlanadi;



- 3) ochiladigan ro'yxatdan "Из файла" bo'limini **(3)** tanlash orqali ichki menyuni ochiladi;
- 4) menyudan Excel buyrug'i tanlanadi **(4)**;
- 5) "Обзор..." tugmachasini **(5)** bosish orqali Excel faylining xotirada saqlangan joyi ko'rsatiladi;
- 6) faylni ochish oynasidan import qilinishi lozim bo'lgan fayl belgilanadi **(6)**;
- 7) "Открыть" tugmachasi **(7)** bosiladi;
- 8) Ok tugmachasi **(8)** bosiladi;

# MA'LUMOTLARNI IMPORT VA EKSPORT QILISH



9) import qilish jarayonining asosiy qismiga o'tiladi. "Первая строка содержит заголовки столбцов" – birinchi qatorni sarlavha sifatida belgilash buyrug'i oldiga tasdiqlash belgisi o'rnatiladi (9);

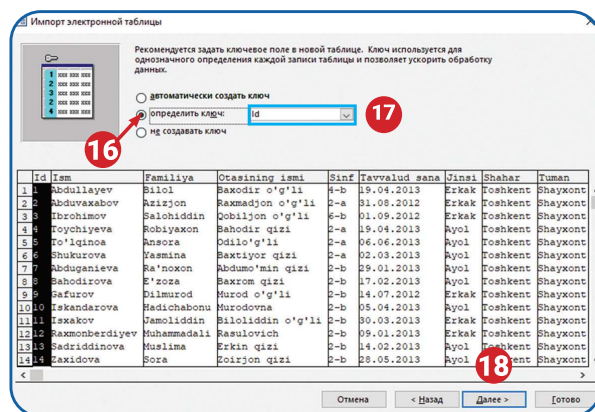
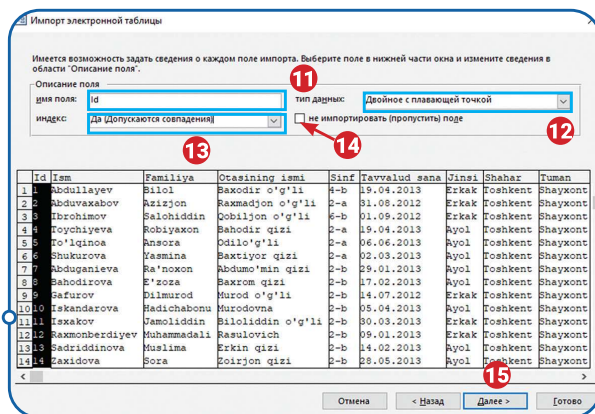
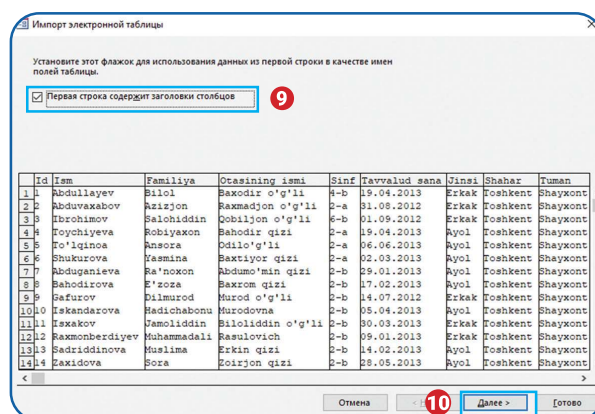
10) "Далее" tugmachasi bosiladi (10);

11) keyingi oynada jadval maydonlari nomi va ma'lumot turlarini o'zgartirish mumkin. Buning uchun jadvalning "Id" maydoni belgilanadi va "имя поля" (maydon nomi) qismiga yangi nom yoziladi (11). Nomni o'zgartirmaslik ham mumkin;

12) "тип данных" (ma'lumot turi) qismidagi ochiladigan ro'yxatdan yangi ma'lumot turi o'rnatiladi (12);

13) "Индекс" qismidan "Да" buyrug'ini tanlash orqali "Id" maydon jadvalini tartiblovchi ustun ekanligi tasdiqlanadi (13). Boshqa maydonlar uchun "Нет" buyrug'ini tanlash lozim. Chunki jadvalda faqat "Id" maydongina tartiblash uchun qo'llanilgan.

14) "не импортировать поле" qismiga tasdiqlash belgisi qo'yilmaydi (14). Agar tasdiqlash belgisi qo'yilsa, "Id" maydoni ma'lumotlar bazasiga import qilinmaydi;



# MA'LUMOTLARNI IMPORT VA EKSPORT QILISH

15) "Далее" tugmachasi bosiladi (15);

16) jadvalga asosiy kalit (Primary key) sifatida "Id" maydonini o'rnatish uchun "определить ключ" buyrug'i oldidagi aylana belgilanadi (16) va ochiladigan ro'yxatdan "Id" maydoni (17) tanlanadi;

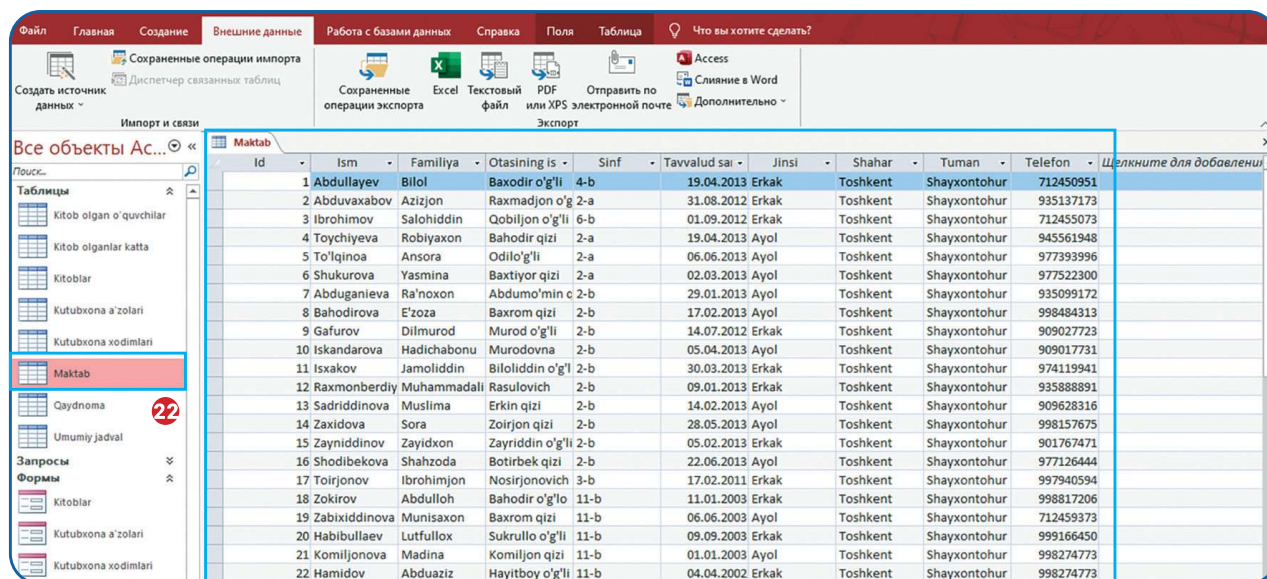
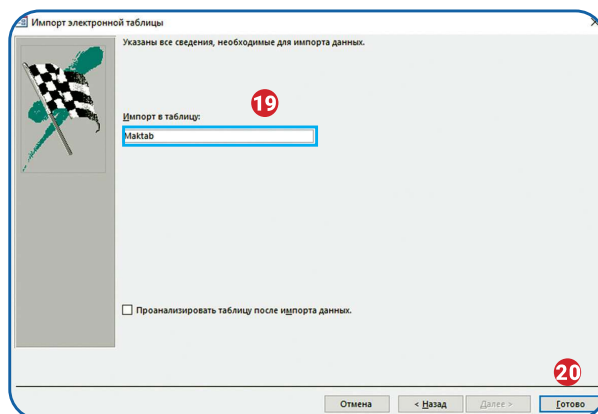
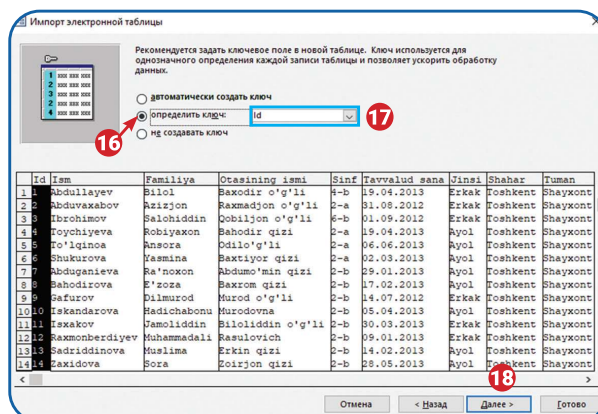
17) "Далее" tugmachasi bosiladi (18);

18) jadvalga "Maktab" nomi beriladi (19) va "Готово" tugmachasi bosiladi (20);

19) jadvalni import qilish jarayonini yakuniga yetkazish uchun "Заккрыть" tugmachasi bosiladi (21);

20) shu bilan kompyuter xotirasida joylashgan jadval ko'rinishidagi faylni ma'lumotlar bazasiga import qilish mumkin;

21) import qilingan jadvalni ma'lumotlar bazasida ko'rish uchun navigatsiya oynasidan "Maktab" nomli import qilingan jadval ustiga bosiladi (22);





# MA'LUMOTLARNI IMPORT VA EKSPORT QILISH

22) ma'lumotlar bazasiga import qilingan ma'lumotlarni Exceldagi jadvalga solishtirish orqali barcha ma'lumotlar import qilinganligiga ishonch hosil qilinadi **(23)**.

Id	Ism	Familiya	Otasining ismi	Sinf	Tavalud sana	Jinsi	Shahar	Tuman	Telefon
1	Abdullayev	Bilol	Baxodir o'g'li	4-b	19.04.2013	Erkak	Toshkent	Shayxontohur	712450951
2	Abdovaxobov	Azizjon	Rasmodjon o'g'li	2-a	31.08.2012	Erkak	Toshkent	Shayxontohur	935137373
3	Ibrohimov	Salohiddin	Qobiljon o'g'li	6-b	01.09.2012	Erkak	Toshkent	Shayxontohur	712455073
4	To'xtayeva	Robiyaxon	Bahodir qizi	2-a	19.04.2013	Ayol	Toshkent	Shayxontohur	945561948
5	To'xtayeva	Ansora	Odil o'g'li	2-a	06.06.2013	Ayol	Toshkent	Shayxontohur	977393996
6	Shukurova	Yasmina	Baxtiyor qizi	2-a	02.03.2013	Ayol	Toshkent	Shayxontohur	977522300
7	Abduganiyeva	Rafnozon	Abdumomin o'g'li	2-b	29.01.2013	Ayol	Toshkent	Shayxontohur	935099172
8	Gafurov	Dilмурod	Murod o'g'li	2-b	14.07.2012	Erkak	Toshkent	Shayxontohur	909027723
9	Iskandarova	Hadijahon	Murodova	2-b	05.04.2013	Ayol	Toshkent	Shayxontohur	909017731
10	Isakov	Jamolidin	Bilaliddin o'g'li	2-b	30.03.2013	Erkak	Toshkent	Shayxontohur	974119941
11	Raxmonberdiyev	Muhammadali	Rasulovich	2-b	09.01.2013	Erkak	Toshkent	Shayxontohur	935888991
12	Sadriiddinova	Muslima	Erkin qizi	2-b	14.02.2013	Ayol	Toshkent	Shayxontohur	909628316
13	Zaxidova	Sora	Zoirjon qizi	2-b	28.05.2013	Ayol	Toshkent	Shayxontohur	998157675
14	Zayniddinov	Zayridon	Zayridin o'g'li	2-b	05.02.2013	Erkak	Toshkent	Shayxontohur	901767471
15	Shodibekova	Shahzoda	Botirbek qizi	2-b	22.06.2013	Ayol	Toshkent	Shayxontohur	977126444
16	Toripov	Ibrohimjon	Nosirjonovich	3-b	17.02.2011	Erkak	Toshkent	Shayxontohur	997940594
17	Zokirov	Abdullo	Bahodir o'g'li	11-b	11.01.2003	Erkak	Toshkent	Shayxontohur	998817206
18	Zabiddinova	Munisoxon	Baxrom qizi	11-b	06.06.2003	Ayol	Toshkent	Shayxontohur	712459373
19	Habibullaev	Lutfullo	Sukrullo o'g'li	11-b	09.09.2003	Erkak	Toshkent	Shayxontohur	999166450
20	Komiljonova	Madina	Komiljon qizi	11-b	01.01.2003	Ayol	Toshkent	Shayxontohur	998274773
21	Hamidov	Abdusiz	Haytiboy o'g'li	11-b	04.04.2002	Erkak	Toshkent	Shayxontohur	998274773
22	Yaxoyeva	Muxlisa	Miroshir qizi	11-b	20.06.2003	Ayol	Toshkent	Shayxontohur	712274502
23	Jahongirov	Sirojiddin	Muxammad o'g'li	11-b	29.09.2003	Erkak	Toshkent	Shayxontohur	998931346

## Ma'lumotlarni eksport qilish

1. "Maktab kutubxonasi" ma'lumotlar bazasidan "Kitoblar" jadvali belgilanadi **(1)**. Bu jadvaldagi ma'lumotlar Excel fayli ko'rinishida eksport qilinadi.

kitob_id	nomi	muallif	nashriyot	chiqarilgan_vaqti	soni	kelgan_vaqti
1	Xamsa	A. Navoiy	O'zbekiston	25.10.2019	12	10.11.2019
2	Saylanma	Muhammad Yusuf	G'ofur G'ulom	09.02.2021	8	11.03.2021
3	Lison ut-tayr	A. Navoiy	Yosh avlod	17.12.2017	7	20.12.2017
4	Boburnoma	Z. M. Bobur	Sharq	03.02.2020	5	11.03.2021
5	O'tkan kunlar	Abdulla Qodiriy	Yosh avlod	19.11.2016	6	20.12.2017
6	Kecha va Kunduz	Cho'lpon	O'zbekiston	23.07.2013	6	20.12.2017
7	Abulfayzxon	Fitrat	Sharq	14.08.2020	6	11.03.2021
8	Shum bola	G'afur G'ulom	Yosh avlod	11.09.2012	6	10.11.2019
9	Yulduzlar mangu yonadi	Tog'ay Murod	G'ofur G'ulom	09.02.2014	9	10.11.2019
10	Yulduzli tunlar	Pirimqul Qodirov	O'zbekiston	12.06.2015	8	20.12.2017
11	Dunyoning ishlari	O'tkir Hoshimov	Yosh avlod	09.02.2021	7	11.03.2021
12	Ruhlar isyoni	Erkin Vohidov	Yosh avlod	25.10.2016	12	20.12.2017
13	Sohibqiron	Abdulla Oripov	G'ofur G'ulom	21.11.2018	11	10.11.2019
14	Oq kema	Chingiz Aytmatov	O'zbekiston	25.10.2019	4	30.11.2019
15	Otmadon qolgan dalalar	Tog'ay Murod	Sharq	25.11.2018	13	10.11.2019
16	Ulug'bek xazinasi	Odil Yoqubov	Yosh avlod	12.06.2015	18	20.12.2017
17	Asrni qaritgan kun	Chingiz Aytmatov	G'ofur G'ulom	21.11.2011	4	10.11.2019
18	Mehrobdan chayon	Abdulla Qodiriy	O'zbekiston	23.03.2021	5	30.03.2021
19	Sariq devni minib	Xudoyberdi To'xtaboyev	Sharq	23.07.2013	4	10.11.2019
20	O'tmishdan ertaklar (hikoy)	Abdulla Qahhor	Yosh avlod	16.04.2017	4	20.12.2017
21	Navoiy	Oybek	G'ofur G'ulom	25.10.2019	8	30.11.2019
22	Galatepaga qaytish	Murod Muhammad Do'st	Yosh avlod	09.02.2014	5	10.11.2019
23	Tanlangan asarlar	G'ulom G'afur	O'zbekiston	18.10.2017	6	20.12.2017

2. "Внешние данные" panelidan **(2)** Excel uskunasi **(3)** tanlanadi.

3. Yangi paydo bo'lgan oynaning "имя файла" bo'limiga (4) "Обзор..." **(5)** tugmachasi orqali jadval nomi va kompyuter xotirasiga saqlanadigan joyi ko'rsatiladi.

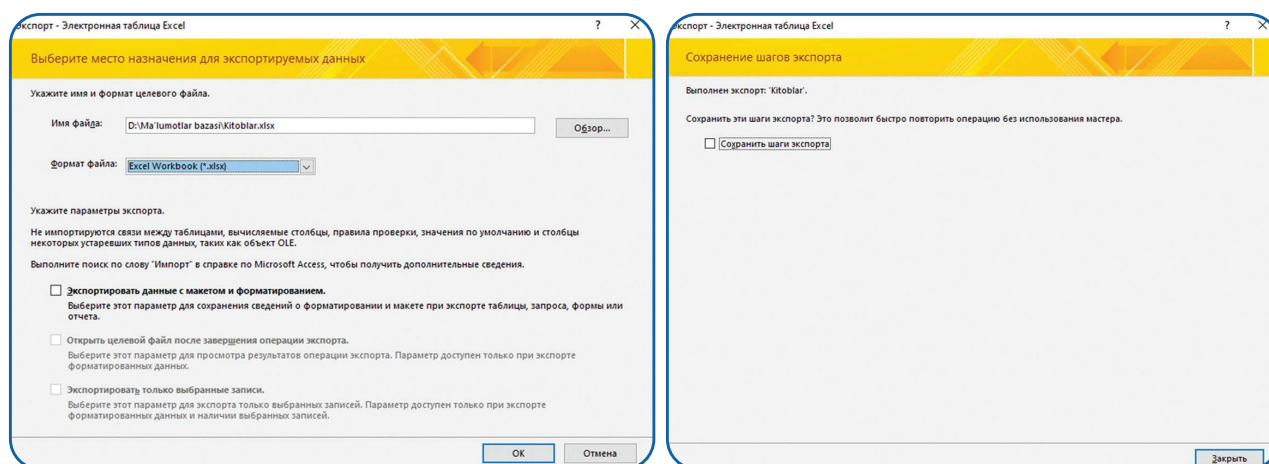
# MA'LUMOTLARNI IMPORT VA EKSPORT QILISH

4. "Формат файла" bo'limidagi ochiladigan ro'yxatdan Excel Workbook (\*.xlsx) bandi tanlanadi **(6)**. U jadvalni \*.xlsx formatda saqlashga xizmat qiladi.

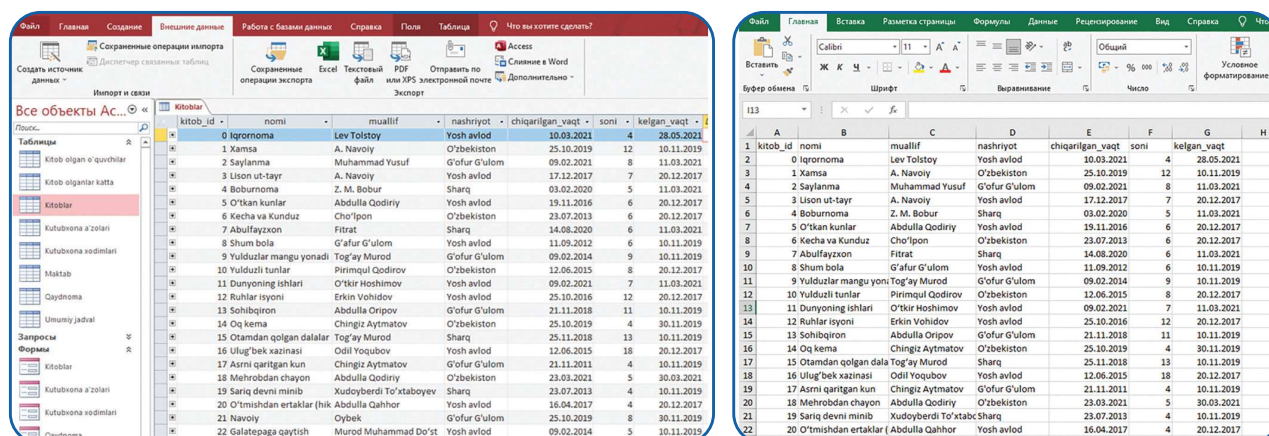
5. So'ngra Ok tugmachasi **(7)** bosiladi.

6. Ma'lumotlarni eksport qilish jarayonini yakunlash uchun "Закрыть" tugmachasi bosiladi **(8)**.

7. Shu ketma-ketlik asosida ma'lumotlar bazasidagi jadvallarni Excel dasturiga eksport qilish mumkin.



8) Eksport qilingan "Kitoblar" jadvali Excel dasturida ochiladi va ma'lumotlarning nusxasi to'g'ri ko'chirilganligiga ishonch hosil qilinadi **(9)**.



Ma'lumotlar bazasi bilan ishlashda ma'lumotlarni import va eksport qilish foydalanuvchilar ish samaradorligining oshishiga xizmat qiladi.

## TAKRORLASH UCHUN SAVOL VA TOPSHIRIQLAR

1. Ma'lumotlarni eksport qilish deganda nimani tushunasiz?
2. Ma'lumotlarni import qilish jarayonida maydon ma'lumot turi qanday o'rnatiladi?
3. Ma'lumotlarni qaysi dasturlar bilan hamkorlikda eksport va import qilish mumkin?
4. Ma'lumotlarni matnli fayldan import qilish tartibini tushuntiring.
5. Microsoftning SharePoint va Outlook tizimlari qanday vazifa bajaradi?

## UYGA VAZIFA

1. "Kutubxona a'zolari" jadvalidagi ma'lumotlarni \*xlsx fayl formatida eksport qiling.
2. "Maktab kutubxonasi" ma'lumotlar bazasidagi "Kitoblar" jadvali uchun so'rov yarating. So'rov "Kitoblar" jadvalining "soni" maydonidagi ma'lumotlar orasidan 6 tadan ko'p va 12 tadan kam bo'lgan kitoblarni topishi lozim. So'rov natijasi tasvirdagidek bo'lishi lozim. "soni" maydoniga e'tibor bering. So'rov natijasini yangi jadval ko'rinishida saqlang va undagi ma'lumotlarni Excel dasturi uchun eksport qiling.
3. Excel dasturida "muallif" nomli jadval yarating. Jadvalda yozuvchilar haqida ma'lumotlar jam bo'lsin. Jumladan, "Muallif\_id", "Ism", "Familiya", "Tavallud sanasi", "Jinsi", "Millati", "Tug'ilgan joyi" kabi maydonlar bo'lishi lozim. Yaratilgan "muallif" nomli jadvalni "Maktab kutubxonasi" ma'lumotlar bazasiga import qiling.

kitob_id	nomi	muallif	nashriyot	chiqarilgan_vaqti	soni
1	Xamsa	A. Navoiy	O'zbekiston	25.10.2019	12
2	Saylanma	Muhammad Yusuf	G'ofur G'ulom	09.02.2021	8
3	Lison ut-tayr	A. Navoiy	Yosh avlod	17.12.2017	7
5	O'tkan kunlar	Abdulla Qodiriy	Yosh avlod	19.11.2016	6
6	Kecha va Kunduz	Cho'lpon	O'zbekiston	23.07.2013	6
7	Abulfayzxon	Fitrat	Sharq	14.08.2020	6
8	Shum bola	G'afur G'ulom	Yosh avlod	11.09.2012	6
9	Yulduzlar mangu yonadi	Tog'ay Murod	G'ofur G'ulom	09.02.2014	9
10	Yulduzli tunlar	Pirimqul Qodirov	O'zbekiston	12.06.2015	8
11	Dunyoning ishlari	O'tkir Hoshimov	Yosh avlod	09.02.2021	7
12	Ruhlar isyoni	Erkin Vohidov	Yosh avlod	25.10.2016	12
13	Sohibqiron	Abdulla Oripov	G'ofur G'ulom	21.11.2018	11
21	Navoiy	Oybek	G'ofur G'ulom	25.10.2019	8
23	Tanlangan asarlar	G'ulom G'afur	O'zbekiston	18.10.2017	6
24	Komissar Megre	Simenon Jorj	Sharq	25.10.2020	11
25	Duo olgan kelinchak	Malik Erkin	Sharq	25.10.2020	10
28	Alvon lolalar	Hakim Fayziyev	G'uncha	01.05.2019	7
0					0